

KVARTERET BÆRTLING

*Ett stort tack riktas
till Baertlingstiftelsen som generöst
deponerat de verk av Olle Bærtling
som finns inom Kvarteret Bærtling
till Halmstads kommun.*

Sponsorer till projektet:

Halmstads kommun
Högskolan i Halmstad
Alecta c/o Aberdeen Property Investors Nordic AB
Fragerus Fastigheter AB

Text: Anders Ingemarsson **Foto:** Lennart Olsson
Patrik Leonardsson **Tryck:** Kopieringsbolaget
Layout: Reklammagasinet **Copyright:** Halmstads kommun

Biografi

Olle Bærtling föddes i Halmstad 1911. Han började sin skoltid med att gå i en privatskola för att sedan komma till läroverket i Halmstad. Här avlade han sin realexamen 1928, vilket också var samma år som han på grund av begränsade utbildningsmöjligheter i Halmstad flyttade till Stockholm. Efter en grundläggande ekonomisk utbildning fick Olle Bærtling anställning vid Skandinaviska banken i juni 1929. Där arbetade han fram till 1956 då han slutade för att helt satsa på sitt konstnärskap.

Olle Bærtling började inte måla på allvar förrän 1936 och målade då i en nordisk expressionistisk stil. Vid ett utställningsbesök 1938 blev han dock mycket inspirerad av Matisse måleri. Han målade bland annat ett par porträtt av sin fru Lisa von Roxendorf-Bærtling i en stil som var klart påverkad av Matisse. Efter en vistelse i England 1947 reste Bærtling året därpå till Paris för att få sin första riktiga handledning inom målarkonsten. Han målade fortfarande figurativt men med starka kubistiska influenser och hade själv utformat ett brutalt formspråk vars verk präglades av svarta tjocka konturlinjer. Efter en kort vistelse hos konstnären André Lohte sökte han sig till Fernand Legér, som fattade tycke för Bærtlings egenkomponerade måleri och uppmuntrade honom att till och med förstärka sina konturlinjer. Att Legér betydde mycket för Olle Bærtlings konstnärliga utveckling råder det ingen tvekan om och månaderna hos dessa konstnärer var också den enda konstnärliga utbildning han hade.

Efter vistelsen i Paris reser Bærtling hem till Sverige för att ha sin första separatutställning på konstsalongen Samlaren i Stockholm 1949. Bærtling valde att ställa ut både äldre och nyare målningar, vilket bidrog till en tveksamhet mellan det lösa impressionistiska samt det mer strama abstrakta måleriet. Utställningen väckte ingen större uppmärksamhet. I Sverige behandlades Bærtling som en outsider. Han var den självärde banktjänstemannen och betraktades förmodligen av många som en amatör. Denna brist på skolning innebar att han blev kallad för naiv, vilket snabbt spred sig i Stockholms konstkretsar. Han lär inte ha haft någon konstnär som sympatiserade med honom i Sverige innan han reste till Paris.

Den välkände abstrakte målaren Auguste Herbin 1882-1960 kom att spela stor roll för Bærtling, både som inspirationskälla men även som mentor. Bærtling mötte Herbin i Paris 1950 och det är nu som hans måleri förändras kraftigt, från det figurativa kubistiska till något nytt för honom, helt abstrakt. Det var hos Herbin som Bærtling fann utgångspunkten för sin abstrakta konst. Vänskapen med Herbin skapade också kontakter med andra konstnärer som verkade inom samma genre, samt gav utställningsmöjligheter. Museer började förvärva hans verk till höga summor och han blev på relativt kort tid ett aktat namn inom den internationella konsten.

Bærtlings målningar

Från runt 1950 kom Olle Bærtling att arbeta med "den öppna formens konst". Som vi ser i oljemålningarna *Aguiba* och *Irgur*, båda från 1958, så fortsätter trianglarna utanför dukens kanter. Men är det verkligen trianglar vi ser? Man kan inte se var vinkelspetsarna sammanfogas, de är förlagda utanför dukens yta. Vi ser istället färgade ytor och svarta diagonallinjer som fortsätter utanför verket, ut i den immateriella rymden. De har ingen avgränsning eller slut. Detta förstärks ytterligare av att verken inte har någon ram. En ram hade utgjort en avgränsning. Bærtling använde därför endast enkla trälistor när verken ramades. Han kallade dem för transportlister och när verken skulle visas togs de bort. Senare använde han genomskinliga lister i plexiglas.

Dessutom hänger aldrig målningarna direkt mot väggen. Bærtling uppfann nämligen en egen upphängningsanordning som gjorde att verken alltid hänger en bit från väggen, just för att man skall få känslan av dess karaktär som fristående skapelse. Vid en snabb anblick kan man även få intrycket att Olle Bærtlings verk är gjorda med en matematisk precision. Han lär ha fått frågan varför han inte använde sax och färgat papper vid framställningen av sina verk. Men Bærtlings linjer är inte helt raka utan alltid lite svängda. Bærtling själv kallade dessa noga millimeteravvägda linjer för sabellinjer. De bidrar mycket till verkens dynamik.

För att nå det renaste uttrycket menade Bærtling att konstnären inte fick vara präglad av naturen eller materiella ting. Olle Bærtling tog mycket allvarligt på detta och blev förmodligen den svenska konstnär som drev den konkreta konsten längst. Han skalade bort cirkelformen för att den var för organisk. För att förstärka det icke föreställande utvecklade han med vetenskaplig precision även en egen färgskala. Man skulle inte kunna associera färgerna med någonting materiellt. Grönt skulle inte kunna liknas vid gräs och blått skulle inte kunna liknas vid himmel eller hav. För att ytterligare förstärka denna tanke fick verken titlar som endast består av en oigenkännlig kombination av ett par bokstäver. Färgsättningen är mycket viktig i Bærtlings verk och kan dessutom bidra till optiska illusioner, färgerna "drar" åt olika håll i bilden.

Under sina sista levnadsår arbetade Bærtling med projekt av gigantiska dimensioner. Ett av dem var en cirka trehundra meter hög skulptural byggnad avsedd för telekommunikation som skulle vara belägen ute i havet vid Abu Dhabis kust. Han verkade aldrig tvivla på att dessa verk skulle genomföras och studerade ingående de tekniska detaljerna in i det sista. Olle Bærtling avled i Stockholm den 2 maj 1981.

Inom Bærtlings konstnärskap rymdes också tankar om hur framtidens städer skulle komma att se ut. Exempel på hans arkitektoniska idéer kan man se i Stockholms första riktiga höghus, beläget vid Hötorget, där Bærtling stod för utsmyckningen av entrén 1959-60. Han gjorde även utsmyckningar både exteriört och interiört vid Stockholms universitet i Frescati samt vid Celsius-skolan i Uppsala. Där ville han skapa miljöer som kunde vägleda människorna mot ett mer känsligt och insiktsfullt seende. Utsmyckningarna i Celsius-skolan menade han, var uppfostrande konst för lärare och studenter. Kanske kommer det att gälla samma sak här vid kvarteret Bærtling.

Olle Bærtling var nyskapande inom den moderna konsten. Det var förmodligen också detta som gav honom ett epiteta som landets mest radikala konstnär. Han är en av Sveriges mest internationellt representerade konstnärer och det känns fullt naturligt att det är just Olle Bærtlings konst som pryder en så visionär omgivning i hans egen hemstad.

5. Aguiba
Olle Bærtling, *Aguiba*, 1958,
olja på duk, 180 x 92 cm

Abstraktionen var Olle Bærtlings utgångspunkt. Allt som kunde associeras med naturen eller något materiellt var strängt förbjudet. Vi ser inte ens spåren av penselns arbete på duken. Med denna immaterialisering av det fysiska verket ville Bærtling sätta vår konventionella syn på konst ur spel och låta verkets andliga innehåll föra oss ut i okända dimensioner.

6. Irgur
Olle Bærtling, *Irgur*, 1958,
olja på duk, 195 x 97 cm

Bærtlings skulpturer

Olle Bærtling började arbeta som skulptör under mitten av 1950-talet. Hans första svit inom denna genre hette *Spiro* och utfördes 1954. Grundformen, en svartlackerad stigande spiral, kan associeras till titeln. I jämförelse med hans måleri vid denna tid, som präglades av svarta diagonallinjer så utgjorde *Spiro* en annorlunda kontrast med sina rundade former. Förmodligen ansåg Bærtling att dessa former var för organiska, och hans skulpturer utvecklades med tiden till att återknyta till det diagonala system som hans måleri byggde på.

Med svetsen som sitt främsta arbetsredskap skapade han gestaltningar som balanserar på en enda punkt. Skulpturernas svarta stålskenor fungerar som hans målningars diagonallinjer, medan färgfälten nu är ersatta av den öppna atmosfären runt om kring oss. Precis som i hans målningar är inte heller diagonallinjerna, i detta fall stålskenorna, helt raka utan alltid lite svängda. Bærtling strävade efter att ge åskådaren en känsla av att skulpturerna svävade. De balanserar på en mycket liten kontaktyta. De gängse behoven av balans och symmetri känns underordnade och känslan av att de svävar blir slående. De stora skulpturerna var också tänkta att kunna vaja i vinden. Olle Bærtling sade själv att hans skulpturer saknade kropp. Dessutom är Bærtlings skulpturer alltid svarta, han ansåg nämligen att svart var den mest abstrakta färgen.

När Olle Bærtling gjorde sina skulpturer, hade han en tanke om att de skulle förstoras rejält och kunna placeras på offentliga platser. När han beskrev hur framtidens städer skulle se ut, använde han bland annat orden:

”Enorma rymdinfångande skulpturer kommer att placeras på öppna platser i parker och gatukorsningar, lyftande människans tanke uppåt.”

Ett exempel på denna idé kan vara när man 1962 beslöt att utlysa en tävling om utsmyckningen av det nya Sergels torg i Stockholm. Man bjöd in ett visst antal konstnärer och detta skapade stor debatt. En av dem som underligt nog inte blev inbjuden var just Olle Bærtling. Han var djupt besviken över detta faktum men skapade ändå ett förslag till utsmyckning. Detta bestod av en nära åttiofem meter hög skulptur vars skiss fick namnet ASAMK. Denna skulle också innehålla en hiss så att medborgarna skulle få uppleva staden ur ett mer svajande perspektiv. Bærtling skrev till och med brev till både kungen och statsministern för att be dem stödja hans förslag. Detta var dock verkningslöst.

Men det är en replik av just ASAMK, ca 15 meter hög, som nu står här vid kvarteret Bærtling i Halmstad, dock utan hiss. Aldrig skulle väl Bærtling tro att hans skulptur skulle uppföras just här, i hans hemstad. Nog verkar det som om att Olle Bærtling håller på att få rätt när han beskriver framtidens städer. Det ger en fingervisning om hur långt före sin tid hans tankar var.

1. ASAMK (replik), 2004 (1961)
stål, höjd 15 m

Olle Bærtling tänkte sig Sergels torg i Stockholm som ursprunglig placering när han utförde skissen till den nära 85 meter höga skulpturen ASAMK. Det blev dock inget av. Nu, mer än 40 år senare finner vi en replik av den tänkta skulpturen, cirka 15 meter hög. Hans skulpturer av stora mått skulle inte bara lyfta människans blick uppåt, utan även dess tanke.

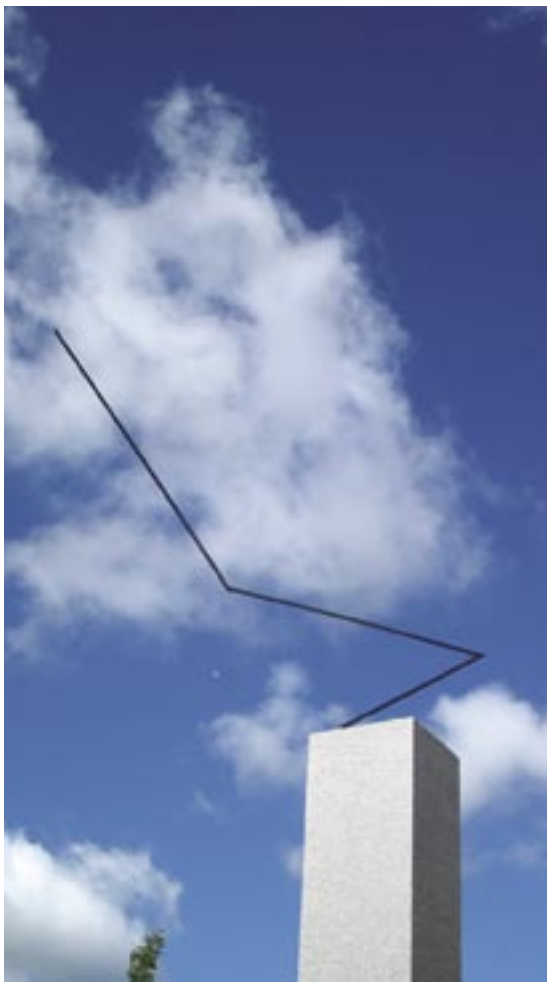
2. XUE, 1968
stål, höjd 560 cm

Bærtling reducerade kompositionselementen i sin skulptur till att endast bestå av några smäckra linjer i stål. Men ur dessa linjer bildas trianglar som med kraft kastas ut åt olika håll. Bærtling modererade vinklarnas grader med hög precision för att uppnå dess maximala effekt.

3. XUG (replik), 2004 (1968)
stål, höjd 307 cm

Bærtling ville frigöra sina skulpturer från dess underlag och ge dem en svävande känsla. Med dess minimala kontaktyta mot plinten skapar de en egen uppfattning om tyngdlagen. Olle Bærtlings skulpturer är ett av många vittnesmål på hans roll som en djärv nyskapare inom den moderna konsten.

4. XUF (replik), 2004 (1968)
stål, höjd 307 cm

Bærtlings serigrafier

Serigrafierna ingår i mappen "The Angles of Open Form Infinite Space from Cinétisme to Open Form 1949 - 1968", tryckt 1968. Den trycktes i 300 exemplar och varje serigrafikopia är signerad av Olle Bærtling. Här finner man verk från 1949 fram till 1967 i förminskad form. De grafiska bildernas pappersyta är tämligen kornig. Detta var nödvändigt för att få dem att stämma med verken målade på duk.

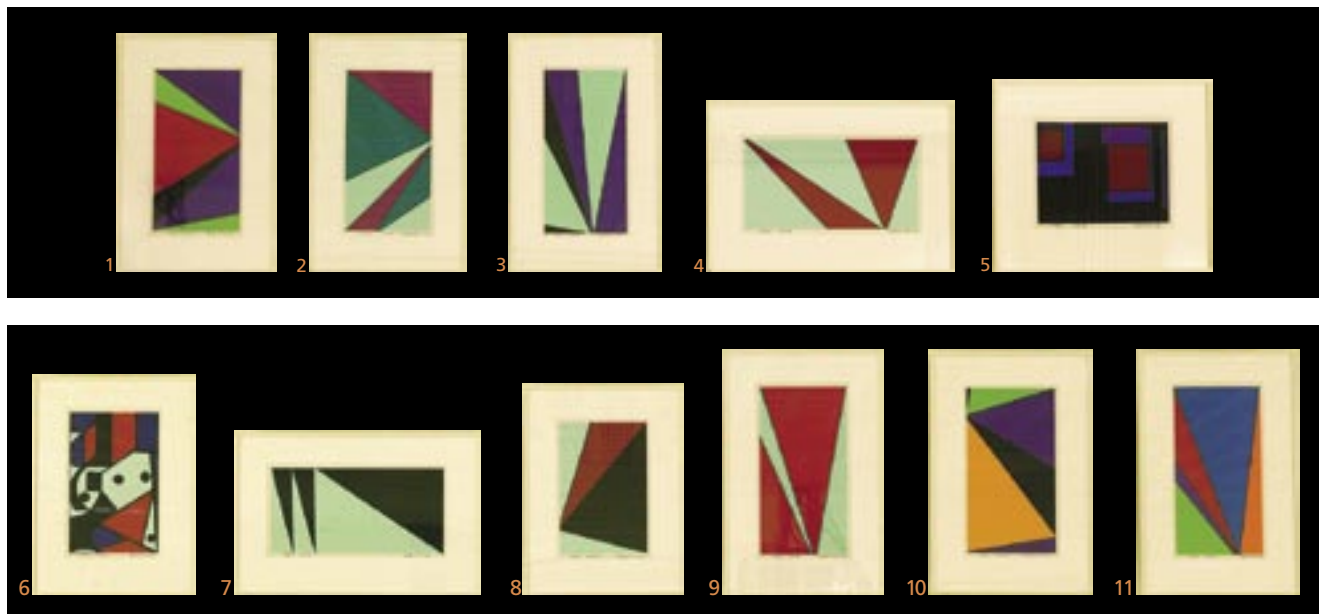
Man kan se en klar utveckling från de tidiga verken, där vi kan notera både cirkelformer och horisontella linjer, mot de senare, där de diagonala formerna kommer att dominera. Det var en utrensningssprocess som skedde i Bærtlings strävan mot det renaste uttrycket. I ett tidigt blad, *Strobosc*, från 1950, ser vi hur Bærtling i ett kort övergångskede kom att arbeta med ett uttryckssätt helt präglad av horisontala och vertikala linjer. Stilen kallas neoplastisk och associeras främst med den holländske konstnären Piet Mondrian. Bærtling experimenterade dock vidare och fann det som han kallade för "den öppna formens konst", med dess karaktäristiska diagonala former. Det var den här typen av konst som Bærtling fann mest spännande och som han kom att arbeta med och utveckla genom hela sitt konstnärskap.

"Femtioalet framstår allt mer som förflackningens, ytlighetens, den andliga tomhetens och den absoluta intelligensfrihetens epok."

Med dessa ord svarade Olle Bærtling på hur konsthantverket förvandlats till massproducerade föremål, gjorda för ekonomisk vinning och för att tillfredställa den stora massan. Detta hade inget med seriös konst att göra. Olle Bærtling menade att det var det ickeföreställande som var själva möjligheten i konsten och möjligheten för människan att uppnå en högre andlig nivå. Den skildrar inte av naturen givna föreställningar. Den försöker istället skildra begrepp som dynamik, kraft och rörelse på ett konkret plan. Den stimulerar intellektet, man får inte allt serverat, utan det krävs eftertanke.

Stora krav ställs också på betraktaren, hur man påverkas av konst är klart individuellt. Många betraktare kan ändå ofta se något föreställande i Bærtlings verk. Men han menade att verkens andliga innehåll skulle gripa betraktaren ungefär som när man lyssnar på musik. Den behöver ju inte heller föreställa något. Våra känslomässiga reaktioner uppfattar inte alltid musikens rent begreppsliga budskap. Man kan finna att mycket av Olle Baertlings inspiration hämtats hos den ryske konstnären Wassily Kandinsky och hans teorier om det andliga inom konsten.

7. Serigrafier

Verk (från vänster)

- 1 *Rebamaki*, 1965, 180x92 cm
- 2 *Xoa*, 1966, 180x92 cm
- 3 *Ardeky*, 1964, 195x97 cm
- 4 *Nobi*, 1956, 97x195 cm
- 5 *Strobosc*, 1950, 92x120 cm

Serigrافی

- 35 x 19 cm
- 34,5 x 19 cm
- 36 x 19 cm
- 19 x 35 cm
- 19 x 24 cm

- 6 *Mouvement optique*, 1949, 100x60 cm 29,5 x 19 cm
- 7 *Hathor*, 1955, 97x195 cm 19 x 35,5 cm
- 8 *Thème noir rouge blanc*, 1953, 92x60 cm 28 x 18 cm
- 9 *Aradi*, 1965, 195x97 cm 35 x 19 cm
- 10 *Tergja*, 1962, 180x92 cm 34 x 19 cm
- 11 *Agraki*, 1959, 195x97 cm 35,5 x 19 cm

Serigrافیerna är placerade i Haldasalen, Visionen.
Material: olja på duk

Bærtlings flaggor och textilier

Olle Bærtling var mycket inspirerad av rymden och science-fiction. Man kan finna många paralleller med rymdens oändlighet och mystik i Bærtlings konst. Hans svarta diagonallinjer och färgfält har ingen yttre gräns, utan de fortsätter utanför verkets fysiska yta. För att kunna placera sina verk mitt i den öppna rymden började han att experimentera med att överföra sina bilder till textilier och flaggor under 1970-talet. Detta var också ett led i hans visioner om att förändra samt berika vår livsmiljö med nya färger och former. Dessutom innehöll Olle Bærtlings konstnärskap ett stort mått av upptäckarglädje då han ville visa på hur dessa nya former och färger kunde påverka oss.

Bærtling hade många funderingar när det gällde de praktiska aspekterna av flaggornas montering. För att dessa inte skulle vrida sig runt flaggstången och slitas sönder så funderade han bland annat på att göra flaggstången tvådelad, där den övre delen var kullagerförsedd och kunde snurra. Bærtling lär också ha velat att hans flaggor skulle finnas på Arlanda flygplats så att de skulle vara det första en besökare till Sverige möttes av. Istället är det nu det första som möter besökarna till kvarteret Bærtling möts av.

Bærtling lät också uppföra sina verk i form av textila draperier. Vi kan notera att draperiet i Malcussalen är i ett stycke, alltså ej delat i mitten, och förs åt sidan med hjälp av en motor. Bærtling utförde även ett textilt draperi vid Kulturhuset i Stockholm 1974 som enkelt kan beskådas från Sergels torg.

Flaggspelet samt draperiet vid kvarteret Bærtling är baserade på verk utförda mellan åren 1956-1976, det vill säga på "den öppna formens konst". Olle Bærtling var alltid mycket allvarlig när han skildrade sin konstns intentioner. En beskrivning av "den öppna formens konst" kunde se ut så här:

"Denna nya konst är spatial – den arbetar med krafter. Målningen blir ett avsnitt av universum – och på samma gång sol – ett kraftkoncentrat som slungar ut sitt poetiska budskap. Den har blivit immateriell – existerar enbart som en andlig manifestation.

Färger och former av ny, förut okänd intensitet och skönhet har uppenbarats. Öppna formationer av uppspaltat ljus slår med oerhörd hastighet ut från verket i för människan förut okända dimensioner. – Oändliga rymder av ljus med svindlande hastigheter skapar en befriande oändlighetskänsla."

9. Flaggspelet

Verk (fr vänster)

Agra, 1959, olja på duk, 97 x 195 cm

Agraki, 1968, serigrafi, 36x19 cm

Xrek, uå, serigrafi, 110 x 75 cm

10. Flaggspelet

Verk (fr vänster)

Irux, 1957, serigrafi, 75 x 110 cm

Ayarb, 1972, serigrafi, 110 x 75 cm

Kiakama, 1975, olja på duk, 195 x 97 cm

11. Flaggspelet

Verk (fr vänster)

Ksiru, 1976, olja på duk, 180 x 92 cm

Liri, 1957, olja på duk, 195 x 97 cm

Nobi, 1968, serigrafi, 19x35 cm

8. Draperi

Draperi Agra, 2004, 583x1000 cm
Malcussalen, Visionen

Originalmotivet är beskuret enligt bilden till vänster, då måttförhållandena i nischen där draperiet hänger ej stämmer överens med originalmålningen.

Agra, 1959, 97x195

KVARTERET BÆRTLING Ettap 1

- ❶ ASAMK
- ❷ Flaggspel
- ❸ Flaggspel
- ❹ XUE
- ❺ Flaggspel
- ❻ XUF
- ❼ XUG
- ❽ Aguiba och Irgur
- ❾ Serigrafier
- ❿ Draperi Agra
- ⓫ Serigrafier

